

Vallitukset

5.6.2022

MÄKKYLÄ PUUSTELLINMÄKI (Puustellinmäki) TUKIKOHTA XXVIII:24-28

Sijainti. Laaja alue Puustellinmäellä Espoossa. Useampi kohde levittyy Puustellinkallion ja Puustellinkentän alueelle. Aluetta rajaa etelässä Turuntie, Idässä ja koillisessa Ruutikellarintie, sekä lännessä ja pohjoisessa Puustellinpuiston puronotko.

Museovirasto

Tukikohta XXVIII:24-28. Museoviraston sivulla www.kyppi.fi (hakusanaksi "Puustellinmäki") pääosin mainintoja: *"Hävinyt maastosta, Rakenteita ei näy maastossa, Jäänyt talon ja pihamaan alle."*

Muistiinpanoja 15.5.1993 ja 7.5.1994 sekä touko-kesäkuussa 2022.

Valokuvia 1.12.1990, 7.5.1994, 6.4.1996, 24.5.1997, 18.4.2008, 21.4.2022, 25.5.2022, 29.5.2022. ja 2.6.2022 Kartat ja kuvatekstit toukokuussa 2022

Esipuhe

Laaja alue jonka linnoitteista ristiriitaista tietoa. Seutu on suuren mullistuksen kourissa rakentamisen takia. Koko alueen nykyinen muutos alkoi Sotilasvirkatalon kohdalle nousseella Ammattiopistolla ja Ruutikellarintien varren uudisrakentamisella 2019. Mäki saa pääosin uudet rakennukset. Muuten alue on ollut lähes muuttumaton 1970-luvulta lähtien. Aikaisemmin mäellä olleet Arlainstituutin rakennukset rakentuivat mäen keskiosiin 1950-luvulta alkaen. 1932 ilmakuvan mukaan Sotilasvirkatalon pohjoispuolella oli rakennuksia, alueen läpi kulkeneen tien varrella. Sotilasvirkatalo oli rakennettu 1840-luvulla. Vanhempaa alueen historiaa on selvitetty ja asuinkerrostumia on 1100 luvulta alkaen. Tutustumisen voi aloittaa vaikka [Museoviraston sivulta](#).

I-maailmansodan linnoitteiden inventoinneissa on ollut eroavaisuuksia, enkä yhtään ihmettele. Aluetta on rakennettu voimakkaasti viimeisen sadan vuoden ajan. Tällöin linnoitteiden osat ovat joko tuhoutuneet tai peittyneet.

Täytyy olla varovainen maastosta löytyvien jäänteiden osalla, ettei tee hätäisiä johtopäätöksiä.

Myös inventoitujen kohteiden numeroinnissa on ristiriitaisuuksia. Tarkistelen jatkossa kohteita oman tulkintani pohjalta, kohteet 24, 25, 26, 27 ja 28.

Aluksi vaikutti ettei alueesta ole paljoakaan kerrottavaa, mutta pinnan raapaisu paljasti kaikenlaista. Muutaman päivän selvittely venähti liki kuukauden mittaiseksi.

Espoon inventointiluettelossa 1998 olevat linnoitteiden osien sijaintimerkinnot on suurinpiirteisiä.

Kohde XXVIII:24

[Museoviraston sivulla](#) on kohteen kuvauksena: *“Ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema. Rakenteita ei näy maastossa.”*

Kohde sijaitsee Kiannonkatu 22 rakennuksen kohdilla. Rakennus on ollut Arlainstituutin asuntola ja tunnetaan nimellä **Mäntylä**. (Alue rakentuu joten katuosoite saattaa olla pian joku toinen.)

← 1.12.1990

Mäntylän rakennus näyttäisi jäävän paikalleen ainakin toistaiseksi.

Inventointikarttojen mukaan XXVIII:24 olisi rakoennuksen pohjoispuolella ja osin sen alla.

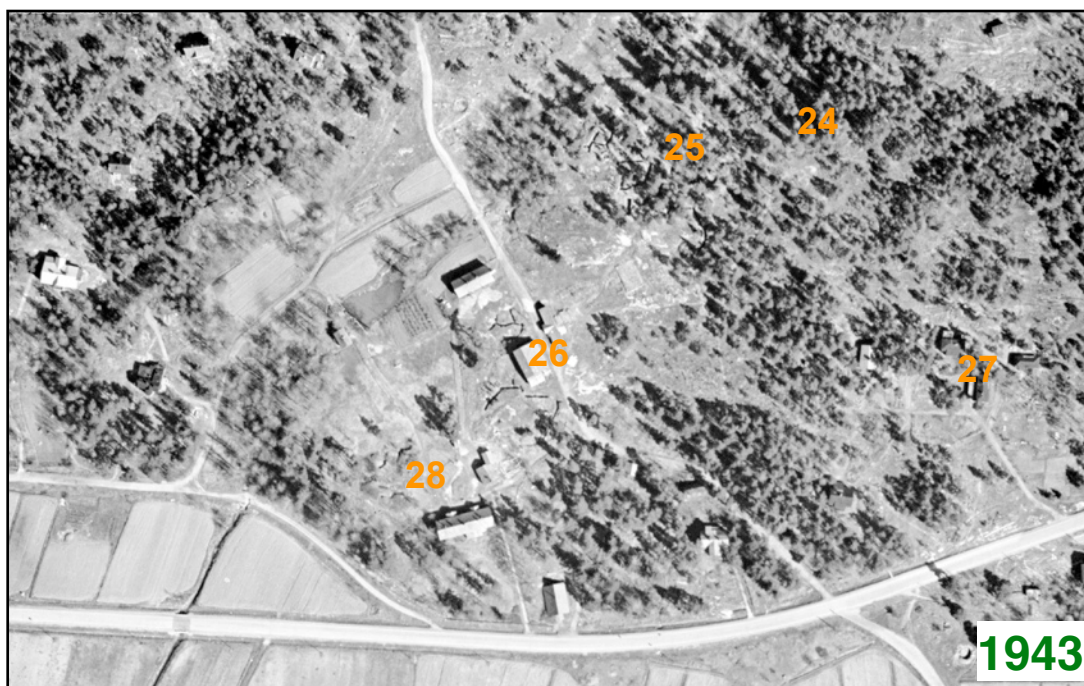
Rakennuksen länsi- ja pohjoispuolelta on ensin suoritettu maatulokaluotausta jossa havaittiin viitteitä mahdollisista linnoitteista. Tämän jälkeen [arkeologisia kaivauksia](#) linnoitteiden löytämiseksi mutta mitään ei löydetty. Linkki Museoviraston sivulle josta löytyy linkki kaivausten raporttiin.

Ilmakuvissa 1932, 1943 tai 1950 ei näy selviä viitteitä linnoitteista tällä kohdin. Mäntylä rakennus näkyy 1950 ilmakuvassa. Ilmakuvassa 1943 näkyy käytäväverkostoa lännempänä (XXVIII:25). Voisiko sen itäisimmät osat tarkoittaa kohdetta XXVIII:24.

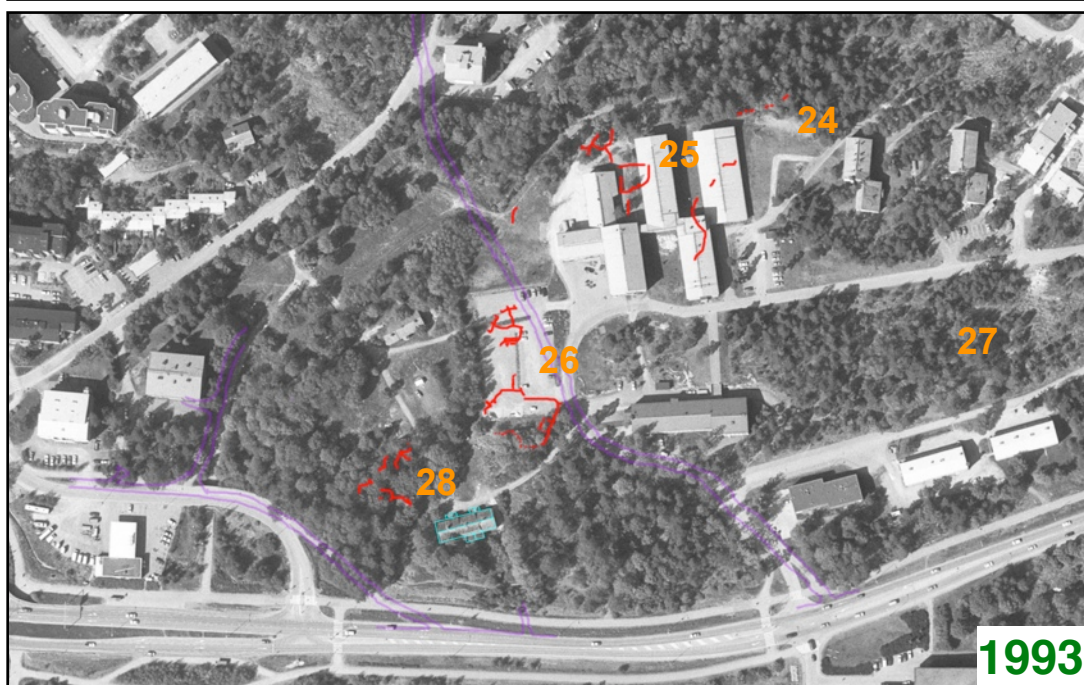
Väkisin tulee mieleen ajatus siitä, onko tällä kohdin koskaan ollut linnoitteiden osia vai onko merkintä piirretty varhaisemmissa inventoinneissa hieman sivuun. Sijainniltaan kohde on mäen sisämutkassa mikä ei ole otollinen tähystys- eikä tuliasemille. Onko siis ollut vain yhdyskäytäviä ja/tai toteutumattomia suunnitelmia. Jos jotain on jäljellä, niin aivan Mäntylän pohjoispäädyssä.

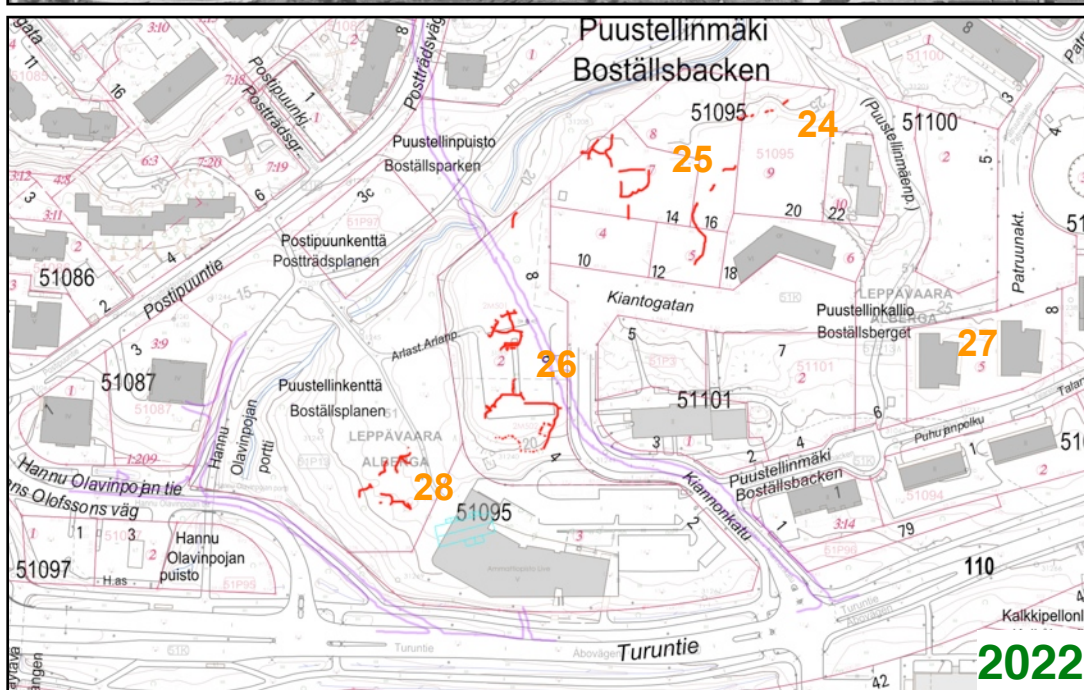
↑ Kohteen XXVIII:24 pohjoislaidalle keväällä 2022 rakenteilla oleva kerrostalo. Jos tuolla tonttimaalla on jotain joskus ollut, niin viimeistään nyt ne on tuhoutuneet. Kuva pohjoisen suunnalta. Taustalla vasemmalla näkyy Mäntylän rakennus.

←
Vuoden 1943 il-
makuvassa näkyy
selvästi käytävä-
verkoston osia.

←
Käytäväverkoston
osat siirrettynä
1943 ilmakuvasta
vuoden 1993 ilma-
kuvan päälle.

←
Käytävät tuoreen
kantakartan (2022)
päällä.

Ilmakuvat
Helsingin
karttapalvelusta.
Kantakartta Espoon
karttapalvelusta.

Kohde XXVIII:25

[Museoviraston sivulla](#) on kohteen kuvauksena: *“Mäkkylänojaa pitkin vievän polun rinteeseen puolella on betonirakenteita. Tarkastuksessa todettiin kyseessä olevan osaksi maanalainen suojahuone tai varasto, jonka katto on romautettu rakenteeseen. Seinälinjoja mitaten saatiin rakenteen kooksi n. 4,8 x 8,5 m”*. Tämä osa linnoitteesta on päässyt museoviraston inventointeihin vasta 2018. Tällä tarkoitettaneen osan XXVIII:25 aivan pohjoislaitaa joka jää tonttimaan rajoille.

Kohteen XXVIII:25 linnoitteista saa parhaimman käsityksen ilmakuvista. Vuoden 1943 ilmakuvasta voi erottaa runsaasti käytäviä. Muuten rakenteet on jääneet rakentamisen alle Arlainstituutin päärakennuksen rakentamisen yhteydessä 1950 luvulla ja sen jälkeen. Kun inventointeja tehtiin 1970-luvulla tai 1990-luvulla, ei rakenteita enää ollut jäljellä. Siksi inventoinneissakin tietoa on niukalti ja karttapiirrokset vain suuntaa antavia.

Tukikohdan osan XXVIII:25 kohdalla rakennetaan.

© MH 25.05.2022

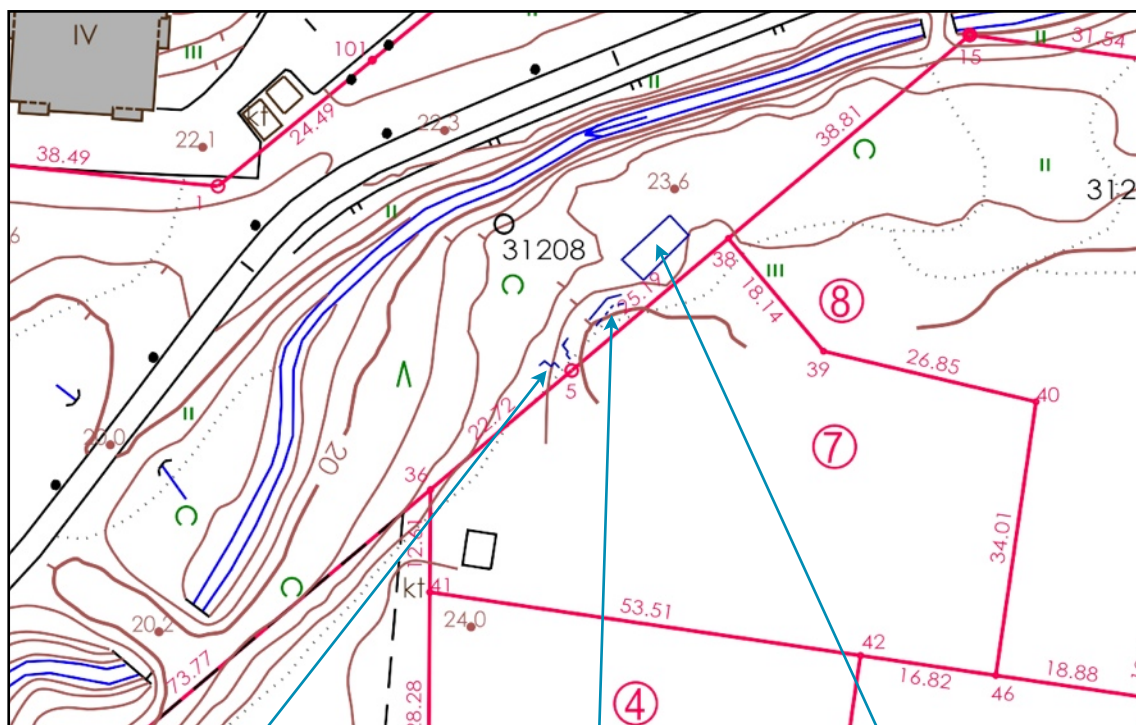

© MH 25.05.2022

[Bunkkeri jokirannassa](#). Eipä mikään ihme jos kohde löytyy kovin myöhään. Ei tästä linnoitteen osasta ole paljoa näkyvillä. Museoviraston mukaan: *“Maanalainen suojahuone tai varasto, jonka katto on romautettu rakenteeseen. Koko n. 4,8 x 8,5 m”*.

↑ ↑
 Lähempi tarkastelu paljastaa betonirakenteita. En kyllä suojahuonetta tai varastoa tälle jokipenkalle rakentaisi. Miksi rintaman puolelle? Tuliasemat rakennetaan etulinjaan, ei varastoja tai suojia. Piti sitten uudestaan lähteä katsomaan mitä siinä kumpareella tuon suojan takana voisi olla. Löytyipä yllätykseksi ampuma-aukon pielet ja pätkä ampumahaudan etuseinää.

Tuliaseman tai tähistysaseman aukon pykälöidyt sivupielet.

Ampumahauta josta risukon keskeltä havaittavissa pätkä etuseinää.

Museoviraston inventoinnissa mainittu suoja tai varasto.

Museoviraston inventoinnissa mainitusta suojusta vajaa 10m jokivartta alaspäin löytyi tuliaseman ampuma-aukon pykälöidyt laidat. Itse tuliasema on täysin täytynyt.

Tuliaseman voi hyvin paikantaa tontin rajapisteeseen laitetusta kepistä. Se on keskellä tuliasemaa. Kortteli 51095, Tontti 7, rajapiste 5.

Suoja puiden takana.

Ampumahauta kumpareen päällä.

Tuliaseman ampuma-aukko.

Kumpareen päällä olevasta ampumahaudasta näkyy vain muutama metri etureunasta. Vaatii risukkoon tunkeutumisen. Valokuvaan sitä on turha yrittää saada näkyviin.

Vuoden 1943 ilmakuvassa näkyy tukikohdan XXVIII:26 käytäviä joiden paikalla on tuo alla oleva vuosien 1990-2022 parkki-paikka. Ilmakuvan alareunassa näkyvän pienen rakennuksen perustuksia on vielä jäljellä uuden oppilaitoksen pihamaalla. Samoilta kohdin löytyy myös irrallisia betonikappaleita ja muuta minkä alkuperä voi olla linnoitteissa.

Vuoden 1993 käynnin jälkeen tein seuraavia muistiinpanoja: *“Paikoitusalueen pengerryksen juurelta Sotilasvirkatalon pihapiiristä löysin vain lyhyen pätkän (»1m) betonista rakennelmaa joka voisi olla käytävän reunaa. Samoin löytyi mahdollinen louhitun käytävän reuna hieman idempää piharakennusten kivi-jalkojen takaa. Tästä mahd. käytävästä näkyy vain etureuna ja tilanteeseen sopiva painauma maassa. Vuoden 1979 kartoituksen kohde XXVIII:26 on näin ollen lähes täysin kadonnut.”*

[Helsingin karttapalvelu](#) ↑

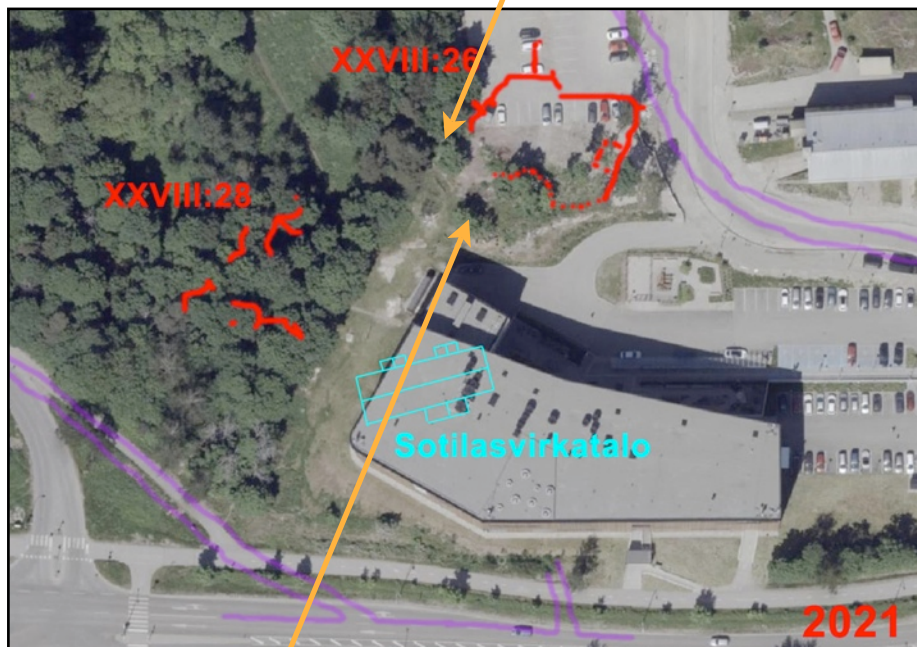

Vuonna 1990 kävin kuvaamassa Arla-Instituutin rakennuksia. Tietämättäni seisoin silloin tukikohdan XXVIII:26 käytävien päällä. Kuva on otettu parkkialueeksi tasoitetulta alueelta ja tämän [tutkimusraportin](#) kansikuvan käytävien kohdalta. Parkkialueen eteläpäässä (kuvasta oikealle) on joitakin rakentamisen jälkiä ollut näkyvissä.

Keväällä 2022 kävin uudestaan tutustumassa alueeseen. Rakentaminen oli jo hyvällä vauhdilla ja vanha Arlainstituutin päärakennus poistunut. Parkkialue oli edelleen paikallaan ja sen alla olleet linnoitteen osat siis peitettyinä. Parkkialue on kaavoitettu kahdelle tontille joille kaavassa on määritelty asuin- ja yleistä rakentamista, 6-8 kerrosta. Toivotaan jotta loputkin parkkialueen alla olevat linnoitteet inventoidaan ennen rakentamista.

Parkkialueen lounaisnurkan alla on väkyvissä noin 3m kivireunusta. Hieman maata potkimalla voisi tulla näkyviin enemmänkin. Liittyykö linnoitteisiin vai alueen piharakennuksiin tai teihin?

Vuoden 1943 ilmakuvassa näkyvät käytävät siirrettynä 2021 ilmakuvan päälle.

Parkkialueen eteläreunalla on jäljellä yhden talousrakennuksen sokkeli. Sen takana tasanteella oli muutama betonikokkare. Jos tukikohdasta XXVIII:26 löytyy maanpinalta jotain, niin se on tällä tasanteella.

Kohde XXVIII:27

[Museoviraston](#) sivulla on kohteen kuvauksena: *“Ensimmäisen maailmansodan aikainen kasarmialue, jossa on sijainnut kasarmi, leipomo ja talli. Hävinnyt maastosta.”*

Eri lähteissä tämä kohde on sijainnut hieman vaihtelevasti. Kuitenkin nykyisen Kianonkadun itäpuolella Puustellinmäen etelärinteeseen. Vuoden 1932 ilmakuvassa (siis vain 15 vuotta linnoitteiden rakentamisen jälkeen) näkyy rakennuksia nykyisten Puhujanpolun ja Patruunakujan välissä olevien uudisrakennusten kohdalla. Tässäkö on ollut kasarmeja ja leipomo?

↑ Uudisrakennuksia Puhujanpolun ja Patruunakujan välissä. Tässäkö ollut kasarmeja ja leipomo?

“Kasarmeilta ja leipomolta” lähtee länteen vanha tieura. Tämäkin metsä on kaavoitettu kerrostaloille.

Hieman kuvasta oikealle on jäljellä yhden rakennuksen tasainen paikka ja sen reunassa hieman kivetystä. ↓

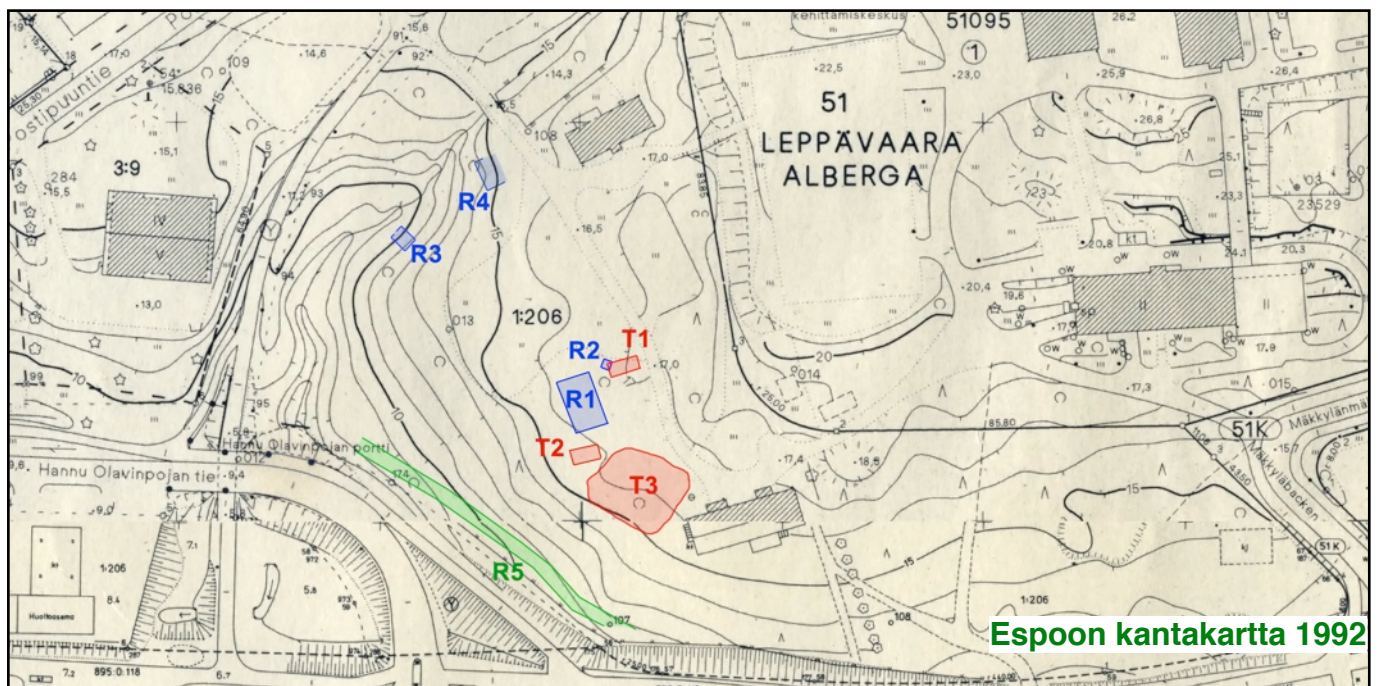
Kohde XXVIII:28

[Museoviraston](#) sivulla on kohteen kuvauksena: *“Kolme ensimmäisen maailmansodan aikaista puoliksi maan alle rakennettua hirsikasarmia. Rakenteita ei näy maastossa.”*

Kaipa museovirastolla on syynsä epäillä että, maahan on kaivettu kasarmeja. Maastossa ei viitteitä niistä ole näkyvillä, muuta kylläkin. Toki muutama betonirakenne voisi olla osa kasarmia, alla kartassa T1 ja T2.

Tässä kohden olen erimielistä ark-byron Senaatti kiinteistölle tehdyn raportin, ja museoviraston inventoinninkin kanssa. Tuossa raportissa kohde XXVIII:28 olisi parkkialueen eteläpään alle jäänyt osa. Minä liitän sen osan kohteeseen XXVIII:26. Merkinnällä XXVIII:28 käsittelen Sotilastorpan/Ammattiopiston länsi- ja luoteispuolelta löytyviä rakenteita. Museoviraston inventoinnissa mainitut kolme osin maahan kaivettua kasarmia voivat tuki olla tuon parkkialueen etelälaidalla, jolloin ne minun numeroinnin mukaan kuuluisivat kohteeseen 26. Vuoden 1932 ilmakuvassa tuo alue on vaalean kirjava, eli pintamaa on ollut muutoksen kourissa laajalla alueella.

Sotilastorpan länsi- ja luoteispuolella olevat rakenteet on mielestäni selvästi linnoitteita. Niiden strateginen sijaintikin puoltaa linnoitteisiin kuulumista. Rinteen alla kulkee vanha Turun maantie ja Helsinki-Turku rautatie. Olisi aika erikoista ettei tuohon suuntaa olisi rinteen reunalle rakennettu varustuksia estämään tien ja radan käyttöä. Museoviraston aineistossa ei mainita näitä rakenteita. Ark-byron inventoinnin osassa-C, mainitaan: *“Toden näköisesti on liittynyt alueella 1915-1917 suoritettuihin linnoitustöihin.”*

Tukikohdan XXVIII:28 osia ja alueella olleiden muiden rakennusten jäänteitä.

T1 = Betonirakenne josta näkyvissä kaksi seinää. Hirsimuotin jälkiä. Suojahuone?

T2 = Betonirakenne. Toinen seinä näkyvissä. Pykälää ampuma-aukossa. Tuliasemaa?

T3 = Laaja kuoppainen alue. Ainakin kaksi tuliaseman painannetta muistuttavaa kohtaa.

R1 = Rakennuksen betoniperustuksia. Rakennus esiintyy ilmakuvissa välillä 1950-1969.

R2 = Nelikulmainen betoninen “kaivo”

R3 = Kivirakenteisen kellarin seinät.

R4 = Betoninen rakennuksen perustus, laatta. Rakennus ilmakuvissa 1932-1950, 1956?

R5 = Vanha tieura ja kiviaita. Rinteen puolella mahdollisesti piikkilanka esteen louhikkoa.

Betonirakenne T1.

Sivuseinää jäljellä noin 5m ja takaseinää 2m. Toinen sivu lohka-reiden peitossa, täyt-tömaata vai bunkkerin kappaleita? Onko tässä ollut suojahuone vai jopa museoviras-ton mainitsema maa-han kaivettu kasarmi.

Vuoden 1994 kuvassa ei näy nelikulmaista kaivoa (R2) joka on betonirakenteen edessä, länsipäässä. Muuten ympäristö pysynyt ennallaan, puut vain kasvaneet ja osa kaa-tunut vuoteen 2022 mennessä.

Betonikatto ei näyt-täisi jatkuneen pai-kalla olleen linnoitteen päälle. Seinämässä on hirren jättämiä muotti-jälkiä aivan yläpintaan asti. Onko tässä ollut hirsinen suojahuone?

Neliön mallinen beto-nikaivo (R2) on ilmes-tynyt paikalle vuoden 1994 jälkeen.

Betonirakenne T1.

Onko tässä ollut suojahuone? Rakenne on sen verran kaukana rinteiden reunasta jotta tuliasema ei liene kyseessä.

Rakenteen **T1** takaseinää. ➡

Sivuseinässä näkyy selvästi hirsimuotin jäljet ↘↘

Rakenteen edessä on maassa onkalo jonka pohjaa ei näy. Onkalon reunassa on lautamuotti pintaista betonia. Onko kyseessä vain räjäytetyn rakenteen kappaleiden väliin jäänyt kolo, vai onko tuolla jotain enemmänkin.

Betonirakenne

T2.

Hyvin samankaltainen betoniseinä kuin betonirakenteessa

T1 mutta takaseinä puuttuu.

© MH 07.05.1994

Vuonna 1994 betoniseinä oli enemmän maamassojen peitossa kuin 14 vuotta myöhemmin 2008. 1994 oli vielä vanha sotilasvirakatalokin paikallaan.

© MH 18.04.2008

2008 kuvassa näkyy rinteessä Hannu Olavintien tie. Tuon tien kohdalla kulki linnoitteen rakentamisen aikaan Turuntie. Nykyinen Turuntien ura on se hieman taempana näkyvä tie. Tässä olisi siis oiva tuliaseman paikka, josta voisi kontrolloida Turun suunnan liikennettä.

© MH 21.04.2022

Vuonna 2022 on maisema muuten ennallaan. Betonirakenteen kyljessä kasvaneesta tukevasta koivusta on jäljellä enään laho kanto. Miksi tässä kuopan vieressä on vain yksi betoniseinä?

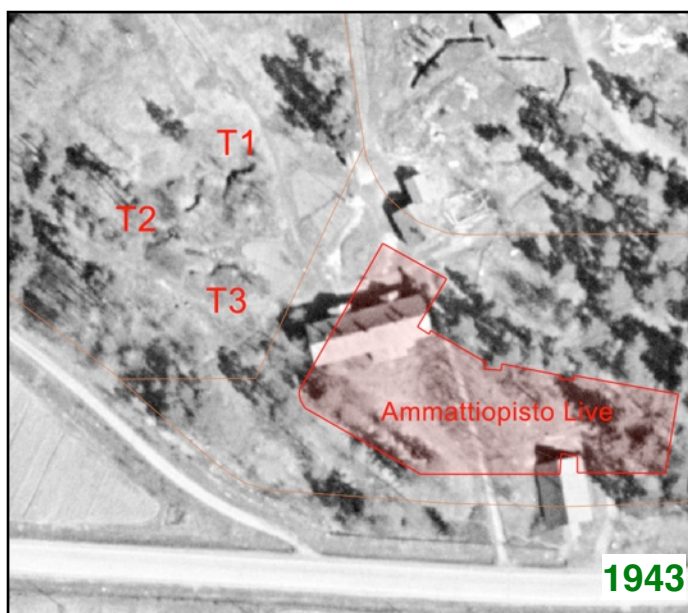
Betonirakenne T2.

Tässä betonirakenteessa on ollut lautamuotti betonin yläosaan asti. Se viittaisi siihen ettei katossa olisi ollut betonia, mikäli kyseessä on suoja tai muu katettu rakennelma. Seinämässä on pientä pykällystä ja rakenne pyöristyy etureunasta alaspäin kuten monissa tuliasemissa.

Rakenne R1.

T1 ja T2 välillä on ollut rakennus linnoitteiden jälkeen. Jäljellä on vain betonipaaluja joiden päällä tuo rakennus ollut. Rakennus esiintyy ilmakuvissa vuosina 1950-1969. Missä tarkoituksessa rakennus on ollut ja kuinka paljon se on muokannut maastoa T1 ja T2 ympäristössä. Vuoden 1943 ilmakuvan mukaan juurikin tuossa betonipilareiden keskellä voisi olla linnoitteiden käytävän pätkä.

Laaja kuoppa-alue T3

Kohteiden T1, T2 ja nykyisen ammattiopiston rakennuksen väliin jää metsäistä aluetta. Tuolla alueella on maanpinta kumpareista. Selkeästi näkee että, maata on täytetty ja täytemaata on kumpareina. Vuoden 1943 ilmakuvassa on havaittavissa juoksuhautoja täällä alueella.

Maastossa ei voi varmasti päätellä mitä rakenteita paikalla on ollut.

Kohteiden T1, T2 ja T3 osalta voi olla että, ovat linnoitteiden aikaisia. Varmuutta en eri lähteistä ole löytänyt. Kohteista on erilaisia tulkintoja.

✦ T3 Ammattiopiston länsipuolen metsää.

← T3

Kumpareisesta maastosta ei voi päätellä mitä paikalla on ollut. Mutta tuossa rinteiden reunassa olevien painanteiden kohdalla olisi oiva paikka parille tuliasemalle.

Kellari ja rakennuksen paikka. R3 ja R4

Puustellinmäen ympäristössä on asuttu 1500-1600 luvuilta alkaen. On kylää, kartanoa, puustelleja, säteriä ym. Näiden kulkuväyliä ja piharakennuksia on ollut monessa paikassa. Nykyään niistä on jäljellä vain viitteitä perustuksien ja maaston muokkauksen muodossa. Paljon on varmaan täyttömaiden alla mutta jotain sentään näkyvissäkin.

Edellisistä kohteista koilliseen on puron varressa vahan kellarin jäänteet R3.

Rakennuksen perustukset R4 sijaitsee puron varressa lähellä siltaa. Rakennus esiintyy ilmakuvissa 1932-1950, mahdollisesti vielä 1956. ↓

Vanha tieura ja kiviaita. R5

Rinteen alla Hannu Olavinpojan tien vierellä on vanhempi kulkuväylä ja sitä reunustava kiviaita.

Mäen rinteessä vanhan tien ja kiviaidan yläpuolella on louhikkoa. Tiettävästi mäen länsi- ja pohjoislaidalla, puron varressa on ollut piikkilankaeste. Näitä rinteiden louhikoita on liitetty piikkilankaesteisiin. ↓

↑ Mäkkylän sotilasvirkatalo talvella 1990

Puustellinmäen Historiaa

Espoon kaupunginmuseon julkaisema kirja "Espoon rakennuskulttuuri ja kulttuurimaisema 1991" kertoo paikasta seuraavaa:

"121 MÄKKYLÄN SOTILASVIRKATALO Mäkkylän entinen virkatalo sijaitsee mäellä aivan Turuntien tuntumassa. Sitä ympäröivä puisto vanhoine puineen on hoitamaton. Nykyinen 1840-luvulla rakennettu päärakennus on talonpoikaistyylinen ja pitkänomainen. Siinä on rustikoidut pilasterit päädyissä ja hammastetut kattolistat. Vanhan, pohjoispuolella sijaitsevan pääsisäänkäynnin satulakatto on neljän puupilarin kannattama. Viereinen umpinainen sisäänkäynti on lisätty myöhemmin, samoin eteläpuolen lasivilpola. Ikkunat ovat kuusiruutuiset. Edellinen, 1808-09 rakennettu päärakennus sijaitsi puron länsipuolella. Tämä hyvin pitkä ja matala komendantinpuustelli oli vielä 1920-luvulla osittain pystyssä. Helsingin pormestari Hans Olofsson oli vuoteen 1608 mennessä saanut sekä läänityksenä että ostamalla omistukseensa koko Mäkkylän kylän (kuusi taloa). Hän perusti sinne asuinkartanon ja ratsupalvelusta suorittamalla tila nautti verovapautta. Mäkkylän perinyt Anna Reiher avioitui 1620 Isak Giselesonin kanssa, joka sai tilan haltuunsa rälssiehdoin 1624. Jäätyään leskeksi Anna Reiher avioitui Kvisbackan isännän Henrik Joenssonin, aateloituna Sifersvanin, kanssa. Tilasta tuli perinnöllinen rälssitila 1648. Mäkkylä peruutettiin kruunulle 1683, mutta peruutus toteutettiin vasta Isak Isaksson Svanfeltin lesken Margareta Hästeskon kuoleman jälkeen 1711. Tällöin Mäkkylästä tuli kruununpuustelli, ja vähän myöhemmin 1772, Viaporin komendantin virkatalo. Pitkään, aina vuoteen 1813, Mäkkylässä asui amiraali C.O. Cronstedt, joka oli luovuttanut Suomenlinnan venäläisille 1808. Hänen jälkeensä Mäkkylä siirtyi vuokraajalle. Nykyisen päärakennuksen on ilmeisesti rakennuttanut kauppias Kavaleff. Fonseenin kartassa 1750 nykyisen talomäen länsipuolella kulkevan puron varrelle on merkitty puromyly. Mäellä oli myös sepäntupa (smedjestuga) ja mäen juurella krouvi (krog). Sekä vanhemmat talousrakennukset mäeltä että Turuntien eteläpuolelle 1937 rakennetut uudet talousrakennukset on purettu. Päärakennuksen lähellä on venäläisten ensimmäisen maailmansodan aikaisten kasarmien ja ampumahautojen raunioita."

↑ Mäkkylän sotilasvirkatalo oli pystyssä ja käytössä talvella 1990, vaikkakin heikossa kunnossa.

Vielä talvella 1996 se hallitsi maisemaa etelän suuntaan. →

← Keväällä 1997 kävi käry. Rakennus paloi maan tasalle länsipäädyn seinää lukuun ottamatta. Paikka tasoitettiin ja olikin sitten tyhjiällä seuraavat 20-vuotta.

A

Joitakin Puustellimäellä olleita purettuja rakennuksia. Valokuvat 1.12.1990.

A Sauna ja Pesula. Rakennettu 1947 Purettu 2019-2021.

B Päärakennus. Rakennettu 1959 Purettu 2019-2021.

C Päärakennuksen laajennus. Rakennettu 1983. Purettu 2019-2021.

D Asuntola Toukola 1955. Purettu 2019-2021.

B

© MH 01.12.1990

C**D**

© MH 01.12.1990

Joitakin Puustellimäellä jäljellä olevia rakennuksia ja uusi ammattiotisto. Valokuvat 25.05.2022.

A Työpajarakennus. Rakennettu 1952.

B Asuntola Mäntylä. Rakennettu 1953.

C Ammattiotisto Live. Rakennettu 2020.

Uutta asuinrakentamista nousee kovalla vauhdilla mäen keskiosiin.

Loppukommentit (5.6.2022)

Paikalla on siis historiaa huomattavasti pitemmälle kuin suurimmalla osalla niistä rinteistä ja mäistä joilla olen linnoitteita käynyt katselemassa. Edellä kerrottu sotilasvirkatalon historia on samalla myös osa Mäkkylän historiaa. Piti tehdä pikaisesti "välipalana" tällainen pieni kohde. Vaan paisuipa aika laajaksi. Alueen linnoite- ja muuta rakennettua historiaa on vaikea erottaa toisistaan, sen verran päällekkäin jälkiä näkyy maastossa. Espoon nykyinen linja linnoitteita kohtaan on muuttunut kiitettävään suuntaan kun vertaa vaikka 1990-lukuun. Nyt tehdään tarkkojakin inventointeja kohteista joita rakentaminen uhkaa.

Tältä mäeltä löytyi runsaasti kirjallista aineistoa. Parhaiten mäen historiaan pääsee käsiiksi linnoitteiden ja muun rakentamisen osalta www.senaatti.fi sivuilta. Löytyy "Arlainstituutti" nimellä 3 selvitystä jotka käsittelee tätä aluetta. Siinäpä lukemista asiasta kiinnostuneille.

5.6.2022

Mikko Hakala